

Justyna Groblińska
Katarzyna Kowalik

<https://orcid.org/0000-0003-3993-2203>
<https://orcid.org/0000-0002-2126-2494>

justyna.groblinska@uni.lodz.pl
katarzyna.kowalik@uni.lodz.pl

<http://dx.doi.org/10.18778/8220-114.710>

Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny,
Instytut Romanistyki, Zakład Italianistyki,
ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź
Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny,
Instytut Romanistyki, Zakład Literaturoznawstwa Romańskiego,
ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź

KONKURS „RECENSIAMO ITALIAMO” – O WSPÓŁZAWODNICTWIE ZACHĘCAJĄCYM DO NAUKI JĘZYKA I POSZUKIWAŃ LITERATUROZNAWCZYCH

Słowa kluczowe: język włoski, literatura włoska, recenzja literacka, dydaktyka języków obcych, studia filologiczne

Streszczenie. Zawarte w artykule obserwacje na temat kreatywnych form nauczania języka obcego i literatury opierają się na doświadczeniach zebranych podczas organizacji na Uniwersytecie Łódzkim w 2018 i 2019 r. dwóch edycji konkursu „Recensiamo ItaliAMO”, polegającego na tworzeniu przez studentów recenzji włoskich dzieł literackich opublikowanych po roku 2000. Pierwsza część przedstawia dydaktyczne motywacje, które skłoniły nas do zaproponowania studentom filologii włoskiej takiej formy ponadobowiązkowej aktywności oraz opis zasad uczestnictwa. Późniejsza analiza zgromadzonego dzięki wydarzeniu materiału pozwala poznać wybory czytelnicze studentów oraz ocenić ich pozytywną rolę w procesie dydaktycznym i poszerzaniu kompetencji kulturowych. Daje również podstawy do zauważenia pewnych negatywnych zjawisk, takich jak kłopoty studentów neofilologii ze stworzeniem poprawnego pod względem językowym tekstu czy brak umiejętności dostosowania się do założeń gatunkowych recenzji. Wszystkie te aspekty dostarczają cennej wiedzy, która może posłużyć do planowania zajęć z praktycznej nauki języka i literatury w kolejnych latach pracy dydaktycznej.

Upowszechnienie studiów i rozwój technologiczny znacząco wpływają na proces uczenia się języka obcego przez przyszłych filologów. Brak egzaminów wstępnych czy często pojawiająca się możliwość

rozpoczęcia studiów neofilologicznych od poziomu A0 sprawiają, że wybór kierunku nie zawsze jest decyzją definitywną i w pełni przemyślaną¹. Zdarza się, że studenci nie kończą studiów lub uczęszczają na zajęcia bez zainteresowania wybranym kierunkiem. To w konsekwencji w wielu przypadkach skutkuje niewystarczającym poziomem motywacji do nauki. Nauczyciel akademicki prowadzący zajęcia literaturoznawcze czy te w module praktycznej nauki języka² staje więc przed wyzwaniem zmotywowania studenta do nauki. Oczywiście ma do dyspozycji takie narzędzie jak ocena, która zazwyczaj decyduje o kontynuacji studiów lub ich przerwaniu. Jak jednak zachęcić studenta do nauki, by studiował wybrany przez siebie kierunek z zainteresowaniem i entuzjazmem, a nie jedynie z poczucia obowiązku i chęci tzw. „zaliczenia”, niekiedy wręcz w myśl kontrowersyjnej zasady 3 Z – zakuj, zdaj, zapomnij? Po jakie metody należy sięgnąć, by w czasach coraz krótszych komunikatów (wpływ internetu) przyciągnąć uwagę uczącego się na dłużej niż kilka minut? I ostatnie już nasuwające się pytanie – jak zachęcić do czytania na studiach neofilologicznych³? To problemy, które jeszcze do niedawna nie istniały lub były marginalne, natomiast obecnie pojawiają się coraz częściej⁴. W obliczu takich wyzwań, odnotowywanych przez nas

¹ Badania na ten temat, odnoszące się do analizowanego także w niniejszym artykule przypadku filologii włoskiej, przeprowadzili pracownicy Katedry Italianistyki Uniwersytetu Szczecińskiego. Odpowiedzi zawarte w ankietach studentów studiów stacjonarnych trzech roczników kierunku na tamtejszej uczelni pokazały, że młodzi ludzie kierowali się przy wyborze ścieżki kształcenia przede wszystkim przesłankami utilitarnymi. Jako przyczynę swojej decyzji wskazywali możliwość podwyższenia kwalifikacji zawodowych. Mimo to nie potrafili jednak określić, jak mogłaby wyglądać ich ścieżka kariery po ukończeniu nauki. Chęć poznania kultury włoskiej – języka, literatury, sztuki, kultury, geografii, turystyki – stanowiła natomiast drugi najczęściej wskazywany czynnik wyboru studiów, powiązany w odpowiedziach respondentów z dążeniem do osobistego rozwoju. Aspekty pragmatyczne łączą się zatem w niemal równym stopniu z atrakcyjnym wizerunkiem kultury włoskiej (Lange-Helszke 2011, s. 121–134).

² Podajemy przykłady zajęć, jakie dotychczas miałyśmy możliwość prowadzić.

³ Najnowsze wyniki badań dotyczących czytelnictwa w Polsce nie napawają optymizmem – statystycznie ponad połowa Polaków nie czyta w ogóle, 37% czyta więcej niż 7 książek rocznie, a 9% czyta jedną książkę w ciągu 12 miesięcy (Koryś, Chymkowski 2018). Doświadczenie dydaktyczne pokazuje, że nawet studenci neofilologii wpisują się często w te niskie wskaźniki czytelnictwa. Nie dysponujemy danymi liczbowymi, które jednoznacznie potwierdziłyby tę obserwację, jednak praktyka glottodydaktyczna daje uzasadnione podstawy, by tak przypuszczać.

⁴ Jak zauważa Krystyna Koziółek, to niekorzystne zjawisko jest zauważalne nawet wśród studentów tak tradycyjnie kojarzonego z wymogiem lektury licznych tekstów literackich kierunku jak filologia polska. Z tego względu szczególnie ważne jest, by poddać refleksji metody dydaktyczne stosowane w nauczaniu literatury: „I tak jak w szkole od kilkunastu już lat zmagamy się z uczniowskim pytaniem: po co czytać?, na uniwersytecie coraz częściej musimy odpowiadać na absurdalne, zdałoby się tam pytanie, o sens czytania literatury. [...] Czytanie rzeczywiście wprowadza literaturę w społeczną grę, jako język inwencyjny, pomysłowy, oryginalny, który można natychmiast wypróbować w społecznych interakcjach. Pojmuję lekturę jako relację, a nie podążanie za przewodnictwem nauczyciela do znanego mu, a ukrytego przed uczniem znaczenia. Tak rozumiana inwencja daje nam szansę na wyjście z impasu uzasadniania użyteczności czytania” (Koziółek 2017, s. 135–136).

już w pierwszych latach praktyki dydaktycznej, postanowiliśmy obrąć za punkt wyjścia nasze językoznawczo-literaturoznawcze zainteresowania naukowe i zaproponować studentom dodatkową aktywność, która utwierdziłaby ich w przekonaniu o właściwym wyborze kierunku, zmotywowałaby ich do nauki, a przede wszystkim zachęciłaby do samodzielnego studiowania, sięgania po literaturę z danego obszaru kulturowego i pogłębiania znajomości języka obcego.

Celem artykułu jest przedstawienie stworzonego przez nas rozwiązania, jego założeń, efektów dydaktycznych i wniosków płynących po realizacji dwóch edycji konkursu „Recensiamo ItaliAMO”⁵.

Konkurs kierowany jest przede wszystkim do osób studiujących język włoski, ale także do innych studentów, którzy chcą sięgnąć po współczesną literaturę włoską. Zadaniem uczestników jest przeczytanie dowolnej⁶ włoskiej książki wydanej po raz pierwszy po 2000 roku i napisanie jej recenzji. Nie ma wymogu przeczytania książki we włoskiej wersji językowej, choć naturalnie takie jest zalecenie. Lektura w języku polskim umożliwia udział osobom dopiero zaczynającym naukę języka obcego (w tym przypadku włoskiego) lub nieznaną go w ogóle. Recenzja może być napisana w języku polskim, włoskim lub w obydwu⁷; podjęcie próby przetłumaczenia tekstu w języku ojczystym na język obcy jest premiowane przez jury⁸ (zwykle polscy studenci tłumaczą tekst polski na język włoski, ale bywa też odwrotnie – gdy student dwujęzyczny wyjściowy tekst włoski tłumaczy na język polski). Pozostałe kryteria oceny tekstów i podstawy do nagrodzenia najlepszych recenzji to między innymi: przynależność tekstu do gatunku (w tym wypadku recenzji), oryginalne ujęcie tematu, poprawność językowa, umiejętność odwoływania się do kontekstów literackich, kulturowych i historycznych. Tekst nie musi być przychylny ocenianemu dziełu, jeśli autor potrafi uargumentować swoją krytyczną decyzję. Zgłoszone prace oceniane są przez jury, w skład którego wchodzi przedstawiciele (studenci i dok-

⁵ Włoska nazwa konkursu stworzona jest na podstawie tytułu polsko-włoskiego periodyku popularnonaukowego publikowanego od 2013 roku przez Studenckie Koło Naukowe Italianistów UE „ItaliAMO”. Człon *italiamo* to kontaminacja trzech wyrazów: *Italia* ‘Włochy’, *italiano* ‘włoski’ i *amo* ‘kocham’. *Recensiamo* znaczy ‘recenzujemy’. Jedno z tłumaczeń tytułu konkursu mogłoby brzmieć zatem: ‘Recenzujemy kochamy Włochy’.

⁶ Pozostawienie wyboru studentowi nawiązuje do poglądu, że bazowanie na zainteresowaniach i preferencjach uczącego się jest istotne w procesie nauki języka obcego (Janowska 2016, s. 44).

⁷ Jest to kontynuacja założeń redakcyjnych periodyku „ItaliAMO”, którego autorzy – nawet na poziomie A – zachęceni są do podjęcia próby przetłumaczenia swojego tekstu. Więcej o koncepcji treningu tłumaczeniowego prowadzonego na łamach czasopisma – por. Groblińska, Kowalik 2018, s. 71–82. Wszystkie numery periodyku „ItaliAMO” są w otwartym dostępie online – m.in. na stronie http://filolog.uni.lodz.pl/?page_id=2571 [12.05.2019].

⁸ Zaletem tłumaczenia tekstu w procesie uczenia się języka obcego poświęcony jest tom pod redakcją E. Lipińskiej i A. Seretny pt. *Tłumaczenie dydaktyczne w nowoczesnym kształceniu językowym* (Lipińska, Seretny 2016).

toranci) SKN „ItaliAMO”, a także pracownik Instytutu Romanistyki UŁ. Najlepsze teksty są nagradzane, a także publikowane (po korekcie i redakcji) na łamach periodyku „ItaliAMO” (Kowalik 2018, 2019⁹). Większość uczestników, którym nie udało się wygrać nagrody, również ma możliwość publikacji tekstów. Wymagają one więcej pracy korektorskiej i redakcyjnej, jednak ich wydanie ma na celu zachęcenie autorów do dalszej pracy nad recenzjami, a więc także do ponownej krytycznej rewizji własnego tekstu i zdobycia doświadczenia dziennikarskiego.

Cele, jakie przyświecają organizatorom konkursu, to przede wszystkim: zachęcenie do zapoznawania się z najnowszymi wydawnictwami literatury włoskiej, promowanie czytania, które postrzegamy jako nieodzowny element wykształcenia wyższego, stworzenie warunków do napisania autorskiego tekstu recenzenckiego i jego tłumaczenia, a także zachęcenie do ponadprogramowej, samodzielnej nauki języka obcego i podkreślenie istoty poprawności językowej.

Wielokrotnie w tym tekście wybrzmiewa niepodważalna rola czytelnictwa w dydaktyce języka obcego¹⁰. Obcowanie z literaturą oferuje kontakt z najwyższym rejestrem językowym¹¹, a także niższymi, jako że tradycja literacka od lat przełamywana jest coraz nowszymi rozwiązaniami stylistycznymi, wkraczającymi nierzadko w rejestry bardzo niskie. Czytanie poszerza zasób leksykalny uczącego się, a w szczególności konstytuuje znajomość stałych połączeń wyrazów czy związków frazeologicznych. Gruntuje użycie mowy niezależnej, zależnej i pozornie zależnej. Utrwala poprawną pisownię – w szczególności ortografię i interpunkcję. Z pozajęzykowego punktu widzenia rozwija wyobraźnię, wyzwala kreatywność, a przede wszystkim – gdy mowa o studiach wyższych – przekazuje wiedzę literacko-kulturowo-historyczną, poszerza horyzonty, skłania do rozważań i pogłębionych dyskusji.

Aby wykazać natomiast spójność idei organizowanego przez nasze koło naukowe konkursu z programem nauczania literatury na filologii włoskiej, należy przybliżyć podstawowe informacje na temat siatki godzin dydaktycznych bloku przedmiotów literaturoznawczych na studiach I i II stopnia¹².

⁹ W 2018 roku ukazały się teksty z pierwszej edycji konkursu. Recenzje nagrodzone w roku 2019 zostały opublikowane w 16. numerze czasopisma.

¹⁰ Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) przedstawia rozumienie tekstu pisanego jako jedną z podstawowych kompetencji uczącego się (Coste i in. 2003, s. 24, 33–34).

¹¹ Rejestr językowy rozumiemy za Mariną Beltramo i Marią Teresą Nesci jako zespół cech leksykalnych i gramatycznych odpowiednio dostosowujących przekaz językowy do danego kontekstu. Z formalnego punktu widzenia wyróżnić można między innymi rejestr niski, średni i wysoki (Beltramo, Nesci, s. 817–820).

¹² Z ich pełną treścią można zapoznać się na stronie internetowej <http://www.italianistyka.uni.lodz.pl/studia/opisy-przedmiotow>.

Wprowadzeniem do literatury włoskiej na I roku studiów licencjackich jest prowadzony w języku polskim w formie wykładowej wstęp do literaturoznawstwa, podczas którego studentom przedstawiane są wybrane zagadnienia z teorii literatury. Poznają oni także narzędzia analizy tekstów oraz terminologię badań literaturoznawczych.

W drugim semestrze nauki studenci rozpoczynają kurs historii literatury włoskiej. W każdym semestrze studiów licencjackich jest on prowadzony w wymiarze 30 godzin. Zajęcia opierają się o założenia metodyki dedukcyjnej, ale wykładowcy starają się wprowadzać do nich również elementy konwersatorium językowego (elementy indukcji). W ciągu pięciu semestrów omawiane są w ujęciu chronologicznym dzieje literatury włoskiego średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia, neoklasycyzmu, preromantyzmu, romantyzmu, weryzmu oraz pierwszych dziewiętnastowiecznych awangard literackich.

Dopełnieniem bloku literaturoznawczego i połączeniem przekazywanych na nim treści z wiodącą na łódzkich studiach italianistycznych specjalizacją translatoryczną są zajęcia z rejestru literackiego i tłumaczeń, przeprowadzane w formie warsztatowej. W programie kursu przewidziane są: wprowadzenie teoretyczne do tłumaczeń literackich, ukazanie specyfiki tłumaczenia poezji, zapoznanie studentów z trudnościami związanymi z przekładem literackim oraz seria ćwiczeń polegających na samodzielnym przygotowaniu tłumaczenia tekstów wskazanych przez prowadzącego. Następnie na zajęciach prowadzona jest dyskusja dotycząca możliwych rozwiązań przekładowych.

Historia kolejnych epok literackich wznawiana jest już na studiach magisterskich. Tym razem blok przedmiotów literackich określany jest jako „Włoska literatura współczesna”. Studenci realizują trzy semestry tego przedmiotu. Kurs ma tym razem jednak zupełnie inny charakter, z czego wynikają istotne zmiany w sposobie prowadzenia go. Przede wszystkim na poszczególne semestry przewidzianych jest jedynie po 15 godzin zajęć. Takie zmniejszenie wymiaru zajęć spowodowane jest innym stosunkiem czasu tradycyjnego wykładu wobec zwiększonego nakładu samodzielnej pracy studentów. Zajęcia te wymagają uprzedniego przygotowania studentów, którzy muszą we własnym zakresie zapoznać się ze wskazanymi przez prowadzącego utworami bądź ich fragmentami. Wykładowca natomiast ma za zadanie z jednej strony weryfikować ich znajomość, z drugiej zaś – moderować dyskusję nad wybranymi aspektami poruszonymi w dziełach. W ten sposób studenci zapoznają się z włoską literaturą od okresu dekadentyzmu po początek drugiej połowy XX wieku.

Chronologiczny rozkład nauczania literatury ma rzecz jasna swoje niepodważalne zalety i wydaje się, że w przypadku filologii obcej nie można zastąpić go problemową prezentacją motywów. Pozwala uświadomić studentom przyczynowo-skutkowe związki procesów literackich i rozwoju kolejnych nurtów literackich, ułatwia powiązanie wydarzeń z historii literatury z dziejami historii danego kraju i powszechnej. Tak zaplanowana analiza tekstów ułatwia także studentom zauważenie i zrozumienie diachronicznych zmian językowych. Taka sytuacja sprawia jednak, że wykłady poświęcone literaturze XX wieku prowadzone są dopiero w ostatnich semestrach studiów. W przypadku rozwiązania wdrożonego w ostatnich latach w programie studiów filologii włoskiej na Uniwersytecie Łódzkim dochodzi niejednokrotnie do sytuacji, że studenci w ogóle nie mają z nią kontaktu w ramach zajęć – absolwenci studiów licencjackich w zdecydowanej większości rekrutują się na studia magisterskie i kontynuują program literatury, ale jak wiadomo, obowiązujący w Europie system boloński umożliwia im także poprzestanie nauki na poziomie licencjatu bądź rozpoczęcie innych studiów i uzyskanie tytułu magistra z zupełnie innej dziedziny. Jeśli studenci nie zdecydują zatem o samodzielnym pogłębianiu wiedzy w zakresie włoskiej literatury współczesnej, dochodzi do paradoksalnej sytuacji, w której nie znają oni dzieł, które powinny być im wyjątkowo bliskie ze względu na aktualną tematykę oraz bardziej zrozumiały niż w przypadku dzieł napisanych we wcześniejszych epokach język. Ten dylemat stanowił jeden z głównych powodów zauważonej przez nas konieczności zastosowania alternatywnej metody dydaktycznej, jaką jest właśnie konkurs „Recensiamo ItaliAMO”.

Aby móc zinterpretować i ocenić spostrzeżenia dotyczące dydaktycznego wpływu konkursu na rozwój kompetencji językowych studentów, chcemy przedstawić podstawowe dane dotyczące analizowanego przez nas materiału. Do dwóch przeprowadzonych dotąd edycji konkursu zgłoszono blisko 20 prac. Choć liczba ta jest na razie niewielka, to na jej podstawie można zaobserwować już wyraźnie kilka tendencji, które zostaną w niniejszej części naszego artykułu omówione i skomentowane.

Przede wszystkim należy zaznaczyć, że poza jedną pracą poświęconą zbiorowi opowiadań, wszystkie recenzje dotyczyły powieści, co potwierdza, że właśnie ten gatunek literacki jest najczęściej wybierany przez studentów jako lektura czytana poza tekstami obowiązkowymi w programie studiów. Uczestnicy nie zdecydowali się na recenzowanie żadnego dramatu czy tomiku poezji, mimo że regulamin konkursu taką możliwość dopuszczał, a wręcz do niej zachęcał – podstawową zasadą akcentowaną przez organizatorów było ukazanie pełnej różnorod-

ności współczesnej włoskiej kultury literackiej. Udało się to natomiast w przypadku doboru autorów. Z ich zestawienia wynika, że Italiani sięgają często po dzieła uznanych, wielokrotnie nagradzanych autorów. Przykładem może być Paolo Giordano, autor bestsellerowej, wyróżnionej prestiżową nagrodą Premio Strega powieści *Samotność liczb pierwszych* (Giordano 2008, 2010), czy Elena Ferrante – tajemnicza autorka (bądź autor) szeroko komentowanego „cyklu neapolitańskiego” (Ferrante 2011, 2014). Nie brakuje jednak wśród analizowanych przykładów dowodów na to, że studenci w swoich czytelniczych wyborach zwracają się także ku mniej oczywistym propozycjom i dokonują poszukiwań nowych lektur według ściśle określonego przez siebie klucza. Student pasjonujący się historią starożytną zrecenzował na potrzeby konkursu najnowszą powieść filologa klasycznego i pisarza Valeria Massima Manfrediego (Manfredi 2016), a uczestniczka interesująca się kinematografią przedstawiła powieść Paola Sorrentina (Sorrentino 2015a, 2015b), reżysera nagrodzonego w 2013 r. Oscarem za najlepszy film nieanglojęzyczny *Wielkie piękno*. Autorzy dwóch prac poświęconych dziełom Susanny Tamaro (Tamaro 2012) i Niccolò Ammanitiego (Ammaniti 2001, 2003) ujawnili w swoich wypowiedziach chęć przybliżenia innym studentom, poprzez planowaną publikację, twórczości swoich ulubionych pisarzy. W przypadku *Łowcy cieni* Donata Carrisiego (Carrisi 2014, 2017) kluczowy był status gatunkowy powieści – recenzująca ją studentka poszukiwała thrillera, natomiast nazwisko autora odgrywało w tym przypadku drugoplanową rolę.

Współcześnie dyskusyjną kwestią jest zazwyczaj przynależność dzieła do kultury „wyższej, elitarnej” lub „masowej, popularnej”, niemniej jednak, dokonując koniecznych uproszczeń, można uznać, że oba te typy były reprezentowane w mniejszym bądź większym stopniu w nadesłanych do oceny pracach¹³. Uczestnicy recenzowali głównie dzieła dostępne już w Polsce. Jedynie kilka prac dotyczyło powieści, które nie zostały jeszcze przetłumaczone na nasz język. Pośród wyborów czytelniczych studentów należy wyróżnić także licznie reprezentowane przykłady powieści poruszających kwestię unikalnej tożsamości kulturowej poszczególnych włoskich regionów, np. Sycylii i Sardynii, których specyfikę można uznać nie tylko za tło akcji, ale wręcz za jeden z dominujących w niej elementów.

Poza nakreśleniem najważniejszych cech recenzowanych w pracach książek, warto się także pochylić nad profilem samych uczestników konkursu. Z pewnością nie można zauważyć przewagi liczebnej

¹³ Potwierdzają to panujące na rodzimym rynku wydawniczym tendencje; najchętniej wybierane przez Polaków książki to romanse, kryminały, horrory, fantasy (Dymmel 2002, s. 87–96).

studentów pochodzących z konkretnego rocznika. Do konkursu zgłaszały się dotąd w podobnej liczbie osoby realizujące program studiów licencjackich i magisterskich, a zatem charakteryzujące się odmiennym stopniem opanowania znajomości języka włoskiego. Informacja ta została przez organizatorów odebrana bardzo pozytywnie, ponieważ pokazuje słuszność zachęcania do uczestnictwa niezależnie od poziomu zaawansowania kompetencji językowych studentów. W minionej edycji w konkursie wystartowały ponadto dwie studentki filologii romańskiej, które zaledwie kilka miesięcy wcześniej rozpoczęły naukę języka włoskiego w ramach lektoratu.

W naszej ocenie – organizatorów i wykładowców uczących przede wszystkim na zajęciach literaturoznawczych i tych z modułu praktycznej nauki języka – konkurs ma wiele zalet i przynosi dużo pozytywnych efektów dydaktycznych. Jednak dostrzegamy w nim także zjawiska, które skłaniają do refleksji, modyfikacji zasad udziału czy powrotu do sprawiającego trudność zagadnienia w czasie zajęć. Przede wszystkim ze względu na otwartą i elastyczną formułę, jaką jest konkurs z nagrodami, oczekiwałybyśmy większego zainteresowania. Wygrana ma w tym przypadku kilka wymiarów, ponieważ zwycięzcy nie tylko otrzymują wartościowe nagrody rzeczowe (głównie w postaci książek), mają możliwość publikacji swoich tekstów, ale też w obecnym systemie oceny osiągnięć studenta dzięki publikacji zwiększają swoje szanse na zdobycie stypendium. Niemniej jednak czas, jaki zabiera przeczytanie książki i napisanie tekstu, wyzwania językowe, dziennikarskie i literaturoznawcze, jakie piętrzą się przed uczestnikiem, a także inne czynniki, których dotychczas bezpośrednio nam nie zasygnalizowano, zniechęcają zapewne osoby niedecydujące się na udział.

W zgłoszonych tekstach natomiast odnotowujemy zaskakującą nas, neofilologów, dużą liczbę błędów językowych popełnianych w tekstach pisanych w języku ojczystym. Młodym recenzentom znaczną trudność sprawia składnia (rozbudowane zdania wielokrotnie złożone często nie zachowują logiczno-składniowej spójności), związana z nią interpunkcja (z przykrością stwierdzamy, że nawet ćwiczone od pierwszych klas szkoły podstawowej elementarne zasady interpunkcji stanowią dla wielu osób trudność¹⁴), łączliwość leksykalna czy utrzymanie tekstu we właściwym rejestrze językowym (znacząca obecność kolokwializmów ewidentnie niepostrzeganych jako niezasadne). Przyczyn tych zjawisk upatrujemy w przyspieszonej i niedbałej komunikacji internetowo-

¹⁴ Brak poprawności w tekstach pisemnych w języku ojczystym jeszcze ewidentniej przejawia się w korespondencji studentów do wykładowców – jesteśmy w trakcie prowadzenia badań na ten temat, ale już niejeden badacz zwrócił uwagę na to zjawisko – por. np.: Andorno 2014, s. 13–32.

-telefonicznej, niższym poziomie nauczania języka ojczystego w szkołach podstawowych i średnich, a przede wszystkim właśnie z niewystarczającym stopniem czytania młodych osób. Poza samym językiem również forma gatunkowa recenzji okazuje się dużym wyzwaniem. Teksty często ograniczone są do streszczenia fabuły, pozbawione me rytorycznego wprowadzenia czy przedstawienia opinii rekomendującej lub odradzającej czytelnikom lekturę danej książki. Bywa też, że recenzenci skupiają się tylko na pochwałach, nie dostrzegają żadnych niedociągnięć w ocenianym tomie, a zatem uznają go niemalże za dzieło doskonałe. Zdarzają się też odwrotne sytuacje, w których dochodzi do nieargumentowanej zbyt surowej i negatywnej oceny książki lub jej tłumaczenia. Jest to efekt zbyt śmiałego i niefrasobliwego podejścia do dzieła, a także braku poczucia odpowiedzialności za słowo. Liczba i rodzaj błędów martwią, ale w takiej sytuacji nie pozostaje nic innego, jak przekucie ich w wiedzę w procesie praktyki dydaktycznej i przestrzeżenie przed nimi studentów.

Możemy odwołać się przy tej okazji również do wielu innych istotnych aspektów czytania współczesnych pozycji książkowych. O konieczności czytania książek przede wszystkim – w tym kontekście – w trakcie nauki języka obcego, nie musimy bowiem zapewne nikogo przekonywać. Z językoznawczego punktu widzenia obcowanie z najnowszą literaturą ma na celu poznawanie najnowszych form języka literackiego, który ewoluje i często nie reprezentuje już tak wysokiego rejestru, jak było to jeszcze niedawno. W przypadku niektórych nowych dzieł włoskiej literatury ostatnich lat mówi się o *l'italiano neostandard* ‘języku włoskim neostandardowym’, który – w odróżnieniu od *l'italiano standard* ‘włoskiego standardowego’ uznawanego za najbliższy konceptowi języka normatywnego – czerpie z hipertekstów i języka mówionego, a zatem nie jest pozbawiony kolokwialnych, a nawet błędnych sformułowań. Ocena tego zjawiska to odrębny temat. Pewne jest, że należy zapoznawać się z najnowszymi trendami w literaturze oraz języku i przynajmniej mieć świadomość ich istnienia.

Poza zróżnicowaniem rejestrów (od najwyższego – literackiego po najniższy – potoczny, a niekiedy nawet wulgarny) w najnowszej prozie włoskiej (jak już zostało wspomniane – dotychczas uczestnicy konkursu nie sięgnęli po poezję czy dramat), czytelnik ma możliwość poznania i przyswojenia różnych odmian językowych. Naturalnym zjawiskiem dla włoskiego obszaru kulturowego jest obecność różnych dialektów, *de facto* języków¹⁵, np. friulijskiego w kryminale *Bora nera* Marca Giovanettiego (Giovanetti 2008) czy sardyńskiego w powieści *Ból*

¹⁵ Por. <http://www.treccani.it/enciclopedia/sardo/>, <http://www.treccani.it/enciclopedia/friulano/>

kamieni Mileny Angus (Angus 2006, 2008). W przypadku utworu Angus pochodząca z Cagliari główna bohaterka i jej wnuczka narratorka używają niekiedy sardyńskich określeń. Jest to zabieg czyniący postaci bardziej autentycznymi, gdyż dla sprecyzowania wypowiedzi wracają do najbliższego im języka. Dzięki temu czytelnik obcuje z wiarygodną kreacją sardyńskiej rzeczywistości i przy okazji zapoznaje się z cechami charakterystycznymi języka tamtego obszaru Włoch.

Tematyka książki niejednokrotnie skłania twórcę do sięgnięcia po socjolekt, który uwiarygodni pełnione przez postaci role społeczne. W przykładowych dziełach omówionych w pracach konkursowych pojawiły się między innymi następujące socjolekty: dziecięcy – *Niech ci się coś pięknego przysni* Massima Gramelliniego (Gramellini 2014, 2019) czy *Nie boję się* Niccolò Ammanitiego (Ammaniti 2001, 2003), dziennikarski – *Nie tacy oni straszni* Federiki Bosco (Bosco 2013, 2015) czy prawniczy – *Świadek mimo woli* Gianrica Carofiglia (Carofiglio 2002, 2009).

Lektura tekstu literackiego to wreszcie praktyczna lekcja gramatyki, bowiem na zajęciach językowych studenci często kwestionują zasadność poznawania czasu *passato remoto*, który pozornie nie jest używany we współczesnym języku (zjawisko typowe przede wszystkim dla regionów północnych), ale w rzeczywistości jest w nim silnie obecny i przede wszystkim stanowi główny filar narracji we włoskiej literaturze.

Jak zatem można zauważyć, już niewielki materiał badawczy, który miałyśmy możliwość przeanalizować pod kątem spodziewanych wpływów dydaktycznych pokazuje, że lektura współczesnych tekstów jest bardzo przydatną metodą prowadzącą do ciągłego doskonalenia kompetencji językowych, szczególnie w przypadku osób aspirujących do uzyskania dyplomu neofilologii, które powinny charakteryzować się wysokim stopniem zainteresowania nowymi zjawiskami językowymi.

Podsumowując dwuletni okres naszych obserwacji, możemy wyrazić zadowolenie z pierwszych efektów dydaktycznych i ciekawych spostrzeżeń, które nam oraz studentom przyniósł konkurs. Z całą pewnością możemy uznać, że przynajmniej częściowo zostały zrealizowane zakładane cele dydaktyczne, a w długofalowej perspektywie, jak mamy nadzieję, będą one jeszcze bardziej widoczne. Nie ulega wątpliwości, że osiągnięte zostały popularyzatorskie założenia konkursu. Jak zostało już wcześniej wspomniane, wszystkie prace uczestników pierwszej edycji zostały opublikowane w numerze specjalnym dwujęzycznego czasopisma „ItaliAMO”, które w formie papierowej dociera do większości studentów italianistyki, a w wersji elektronicznej jest szeroko udostępniane np. na stronie internetowej Wydziału Filologicznego UŁ czy internetowych grupach dyskusyjnych dla osób uczących się języka

włoskiego i miłośników włoskiej kultury. Przydatnych danych dostarcza nam też obserwacja statystyk dotyczących prowadzonej przez koło naukowe na portalu Facebook promocji najpierw konkursu, a następnie zrecenzowanych książek. W okresie następującym po zakończeniu wydarzenia koło naukowe udostępniało zdjęcia okładek powieści wraz z wybranym fragmentem recenzji, które miały zachęcać do lektury. Seria publikowanych w ten sposób postów cieszyła się stosunkowo dużym zainteresowaniem osób śledzących profil koła, i jak możemy założyć, zwróciła uwagę wielu osób na nieznane do tej pory nazwiska pisarzy i ich dzieła.

Bardziej niejednoznaczna i skomplikowana jest ocena bezpośredniego wpływu tak założonej metody na kompetencje językowe uczestników. Jako organizatorzy żywimy nadzieją, że uczestnictwo w akcji zachęci studentów do dalszego zapoznawania się z wybranymi dziełami literatury współczesnej, do sięgania po które nie obliuguje ich program nauczania, najlepiej w języku oryginalnym bądź w ramach czytania równoległego wersji włoskiej i polskiej, które uwrażliwia odbiorcę na problemy związane z przekładem literackim. Jednocześnie przyznać należy, że w tak złożonym i wymagającym długiej, systematycznej pracy procesie, jakim jest nauka języka, jednorazowe podjęcie się takiego zadania nie przyniesie wymiernych efektów dydaktycznych. To oczywiście tylko dodatkowa propozycja, która pozwala wykorzystać kompetencje doskonałe w każdym semestrze podczas zajęć z wypowiedzi pisemnej i analizy tekstu. Cenna jest jednak przede wszystkim jako materiał dla dydaktyków, którzy mogą na tej podstawie przyjrzeć się dokładniej różnorodnym problemom językowym i stylistycznym, z którymi mierzą się studenci. W odróżnieniu bowiem od krótkich wypracowań w języku włoskim, które przyszli filologowie redagują podczas zajęć, recenzje literackie tworzone według zaproponowanego przez organizatorów regulaminu pozwalają także na równoległe przyjrzenie się sprawności pisania w języku ojczystym i stosowanie się do reguł przekładu pisemnego.

Biorąc pod uwagę wymienione efekty dydaktyczne, wierzymy, że konkurs „Recensiamo ItaliAMO” stanowi korzystne dopełnienie programu studiów italianistycznych zarówno w perspektywie literaturoznawczej, jak i językoznawczej i tłumaczeniowej. Mamy nadzieję, że także w kolejnych edycjach będzie motywował coraz liczniejsze grono studentów do odkrywania włoskiej literatury współczesnej i dodatkowej, samodzielnej pracy nad wszechstronnym poszerzaniem swoich kompetencji.

BIBLIOGRAFIA

- Ammaniti N., 2001, *Io non ho paura*, Turyn.
- Ammaniti N., 2003, *Nie boję się*, tłum. D. Duszyńska, Warszawa.
- Andorno C., 2014, *Una semplice informalità? Le e-mail di studenti a docenti universitari come apprendistato di registri formali*, w: M. Cerruti, E. Corino, C. Onesti (red.), *Lingue in contesto. Studi di linguistica e glottodidattica sulla variazione diafasica*, Alessandria, s. 13–32.
- Angus M., 2006, *Mal di pietre*, Rzym.
- Angus M., 2008, *Ból kamieni*, tłum. M. Woźniak, Warszawa.
- Beltramo M., Nesci M. T., 2011, *Dizionario di stile e scrittura*, Bolonia.
- Bosco F., 2013, *Non tutti gli uomini vengono per nuocere*, Mediolan.
- Bosco F., 2015, *Nie tacy oni straszni*, tłum. A. Pryciak, Warszawa.
- Carofiglio G., 2002, *Testimone inconsapevole*, Palermo.
- Carofiglio G., 2009, *Świadek mimo woli*, tłum. J. Ugniewska, Warszawa.
- Carrisi D., 2014, *Il cacciatore del buio*, Mediolan.
- Carrisi D., 2017, *Łowca cieni*, tłum. J. Jackowicz, Warszawa.
- Coste D. i in., 2003, *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, tłum. W. Martyniuk, Warszawa.
- Dymmel A., 2002, *O potrzebie racjonalnego spojrzenia na literaturę popularną*, w: M. Juda (red.), *Książka i prasa w systemie komunikacji społecznej. Przeszłość, dzień dzisiejszy, perspektywy*, Lublin, s. 87–96.
- Ferrante E., 2011, *L'amica geniale*, Rzym.
- Ferrante E., 2014, *Genialna przyjaciółka*, tłum. A. Pawłowska-Zampino, Katowice.
- Giordano P., 2008, *La solitudine dei numeri primi*, Mediolan.
- Giordano P., 2010, *Samotność liczb pierwszych*, tłum. A. Pawłowska-Zampino, Warszawa.
- Giovanetti M., 2008, *Bora nera*, Udine.
- Gramellini M., 2014, *Niech ci się coś pięknego przyśni*, Warszawa.
- Gramellini M., 2019, *Fai bei sogni*, Mediolan.
- Groblińska J., Kowalik K., 2018, *Publikacja polsko-włoskiego czasopisma ItaliAMO jako innowacyjna metoda praktyki tłumaczeniowej*, M. Tańska, P. Sosna (red.), *Koła naukowe – szkołą twórczego działania*, Olsztyn, s. 71–82.
- Janowska I., 2016, *Od metody gramatyczno-tłumaczeniowej do mediacji językowej*, w: E. Lipińska, A. Seretny (red.), *Tłumaczenie dydaktyczne w nowoczesnym kształceniu językowym*, Kraków, s. 44.
- Koryś I., Chymkowski R., 2018, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2018 roku. Wstępne wyniki*, <https://www.bn.org.pl/download/document/1553593649.pdf> [12.05.2019].
- Kowalik K. (red.), 2018, „ItaliAMO”, z. 15, Łódź, w: http://filolog.uni.lodz.pl/?page_id=2571 [12.05.2019].
- Kowalik K. (red.), 2019, „ItaliAMO”, z. 16, Łódź, w: http://filolog.uni.lodz.pl/?page_id=2571 [12.05.2019].
- Koziołek K., 2017, *Czas lektury*, Katowice.
- Lange-Helszke M., 2011, *Język i kultura Włoch – między wyobrażeniem a rzeczywistością*, w: K. Biernacka-Licznar, J. Łukaszewicz, *Nauczanie języka włoskiego na polskich uczelniach: doświadczenia i perspektywy rozwoju*, Toruń.
- Lipińska E., Seretny A. (red.), 2016, *Tłumaczenie dydaktyczne w nowoczesnym kształceniu językowym*, Kraków.
- Manfredi V. M., 2016, *Teutoburgo*, Mediolan.
- Sorrentino P., 2015a, *Giovinezza*, Mediolan.

Sorrentino P., 2015b, *Młodość*, tłum. A. Bruś, Poznań.

Sowińska A., Kowalik K. (red.), 2013, „ItaliAMO”, z. 1–15, w: http://filolog.uni.lodz.pl/?page_id=2571 [12.05.2019].

Tamaro S., 2012, *Fuori*, Mediolan.

<http://www.italianistyka.uni.lodz.pl/studia/opisy-przedmiotow> [15.05.2019].

<http://www.treccani.it/enciclopedia/friulano/> [13.05.2019].

<http://www.treccani.it/enciclopedia/sardo/> [13.05.2019].

THE COMPETITION “RECENSIAMO ITALIAMO” – ABOUT RIVALRY THAT ENCOURAGES TO STUDY LANGUAGE AND EXPLORE LITERATURE

Keywords: Italian language, Italian literature, book review, the didactics of foreign languages, philological studies

Summary. The observations of creative forms of teaching foreign languages and literature included in this article are based on experiences gained thanks to organization of two editions of competition “Recensiamo ItaliAMO” at University of Łódź in 2018 and 2019. The competition invites students to create reviews of Italian literary works published after 2000. The first part presents didactic motivations that led us to propose such a form of optional activities to students and a description of the competition rules. The following analysis of the collected material allows to find out about students’ literary choices and to estimate their positive role in the didactic process and broadening of cultural skills. It provides also a possibility to observe such a negative phenomenon as neophilological students’ difficulties with composing a linguistically correct text or lack of capacity to use the book review’s genre rules. All these aspects provide precious knowledge that can be employed later in didactic work to plan lessons of practical language and literature.